

technologies of studies can complicate the process of mastering of knowledge, abilities and skills, if there will be simple mechanical transference of operating train aid and textbooks on electronic carriers. Therefore a future teacher at preparation to realization of employment by means of computer technologies must be able to plan and envisage the results of studies, design situations.

It is analysed, that the process of application of modern technical equipments allows effectively use and instantly get an informative resource due to outer informative space that considerably improves the process of studies. Except that, a computer helps in realization of research work and orients students on practical activity. It is necessary to notice that an educational process with the use of computer technique induces every student to independent work, creates a favourable communicative situation and terms for developing creative flairs of personality, that especially meaningful for every future teacher; promotes motivation and cognitive activity of students, improves individualization, differentiation and intensification of process of studies, extends and deepens intersubject copulas, systematizes and integrates knowledge of separate educational objects, organizes systematic and reliable control, avoids subjectivism in an estimation.

Key words: information technologies of teaching, means of communication, professional preparation of teachers, informative culture, cognitive and intellectual activity of students, telecommunication technologies.

УДК 378.147:656.61:811.111:81'276.6(045)(061)

Роменський О.В.*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розглядаються питання розвитку професійно-комунікативної компетентності в курсантів вищих морських навчальних закладів засобами вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Звертається особлива увага на впровадження комунікативного та проблемного підходів у вивченні іноземної мови. Крім того автор визначає роль іншомовної комунікативної компетентності у становленні професійного морського фахівця.

Визначаються основні компоненти комунікативної компетентності та методи навчання, характеризуються фактори готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: іншомовна комунікація, комунікативна компетентність, англійська мова за професійним спрямуванням, комунікативний підхід, проблемно-діяльнісний підхід.

Сучасна Україна стрімко продовжує активну європейську інтеграцію, а її входження до європейського простору зумовлює розгляд англійської мови як невід'ємного засобу міжкультурного спілкування.

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх моряків залежить передусім від соціально-культурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які б забезпечували входження особистості в інший соціум і сприяли її соціалізації в новому суспільстві. Відтак головною метою сучасної системи освіти є гармонійний розвиток особистості, а навчання постає як основа та засіб цього розвитку.

На сьогодні існує гостра необхідність навчити курсантів вищих морських навчальних закладів використовувати англійську мову в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, підготувати їх до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, навчити їх самостійно отримувати нові знання з метою підвищення рівня власної професійної компетентності та конкурентоспроможності на світовому ринку праці.

* © Роменський О.В.*

Таким чином, чітко окреслюється актуальність цієї статті, адже вивчення англійської мови є одним із найважливіших компонентів у підготовці професійно-компетентних моряків.

Маємо відзначити, що сьогодні чимало дослідників розглядають питання формування іншомовної комунікативної компетентності. Серед них можемо відзначити Н. Костенко, Т. Грінченко, О. Іскандарову, В. Теніщеву, Ю. Жукова, М. Панченкову та багатьох інших.

Метою статті є окреслення процесу формування професійної компетентності майбутніх моряків у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Для вирішення поставленої мети маємо розв'язати такі завдання:

- визначити основні принципи викладання англійської мови у вищому морському навчальному закладі;
- схарактеризувати особливості впровадження комунікативного підходу у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням;
- проаналізувати роль англійської мови для формування професійно компетентного морського фахівця.

Адаптація до умов сучасного світу вимагає від курсантів практичного володіння мовами світу, навичками спілкування, знання релігійних свят, народних звичаїв і спроможності інтеграції особистості до системи світових та національних культур. Таким чином, у курсанта повинна бути сформована здатність сприймати і розуміти цю культуру в широкому сенсі, інтерпретувати й засвоювати її, що виявляється в можливості продуктивної взаємодії з навколишнім світом. Мова йде про розвиток такого особистого формування, як мовна особистість курсанта, основні елементи якої на певному рівні її структури вибудовуються в чітку систему, відбиваючи картину світу.

Тенденція до професіоналізації викладання іноземних мов загалом реалізується у формуванні навичок спілкування за професійною тематикою, однак такий підхід, як свідчать дослідження та практика, не дозволяє вирішувати завдання з формування умінь і навичок, необхідних для здійснення завдань професійного змісту з використанням засобів іноземної мови. Тому формування іншомовної професійної компетентності, яке передбачає «накладання» іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань, вбачається як підхід, у межах якого викладання дисципліни «Іноземна мова» в навчальному плані підготовки майбутнього фахівця не формально, а змістовно буде спрямоване на досягнення загальної мети навчання – формування професійної компетентності майбутнього фахівця [5, с. 88].

Іншомовна комунікативна компетентність майбутніх морських фахівців є невід'ємним компонентом професійної підготовки та становить собою комплексний особистісний ресурс, що забезпечує можливості ефективної взаємодії в процесі використання іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань [8, с. 45].

У документах, що стосуються модернізації освіти, проєктуються досягнення функціональної грамотності у володінні іноземною мовою, тобто реальне робоче володіння нею, яке б дійсно забезпечувало випускникам можливість мовної взаємодії з носіями іноземної мови як в особистих цілях, так і з метою міжнародного співробітництва.

Іноземна мова не тільки знайомить з культурою країн досліджуваної мови, а й шляхом порівняння відтіняє особливості своєї національної культури, знайомить із загальнолюдськими цінностями. Іншими словами, сприяє вихованню в контексті «діалогу культур».

Як й інші навчальні дисципліни, іноземна мова за професійним спрямуванням у вищому морському навчальному закладі переслідує практичні, загальноосвітні, виховні та розвивальні цілі. Однак предмет «іноземна мова» значно відрізняється від інших, оскільки основне місце під час його вивчення займає реалізація практичних цілей, у процесі досягнення яких здійснюється досягнення і всіх інших. Крім того

практична мета в навчанні іноземних мов полягає у формуванні комунікативної компетентності, тобто формуванні здатності спілкуватися з представниками тієї країни, мова якої вивчається.

Говорячи про іншомовну комунікативну компетентність курсантів при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням, доцільно сказати про можливість і необхідність формування навчальної, мовної, соціолінгвістичної, соціокультурної та компенсаторної компетенцій як основних складових у процесі формування комунікативної компетентності. Формування мовної компетенції при цьому має бути спрямовано на розвиток уміння користуватися мовним матеріалом у процесі отримання певної інформації в ході міжкультурного спілкування. Наявність соціолінгвістичної компетенції передбачає вміння користуватися реаліями, особливими зворотами, специфічними правилами мовного спілкування, характерними для країн, мова яких вивчається. У свою чергу соціокультурна компетенція визначається знанням соціокультурних особливостей цієї країни. Навчальну компетенцію формують такі вміння, як уміння працювати зі словником, довідковою літературою тощо. Особливе місце в системі формування комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей займає компенсаторна компетенція, при цьому має місце на увазі така ситуація, коли від курсанта вимагається, щоб він був здатний вирішувати поставлені комунікативні завдання різної складності з використанням обмежених речових можливостей, за умови що розвиток кожного виду мовленнєвої діяльності буде комунікативно достатнім.

Формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності вимагає зміни змісту, структури і технології вивчення іноземної мови для спеціальних професійних цілей, спонукає методистів, технологів, лінгвістів до інтенсифікації проведення досліджень. Перехід від мови як «сукупності граматичних та лексичних знань» до практичного використання її фахівцями різних профілів затверджує як основний проблемно-комунікативний метод навчання, в основі якого лежить орієнтація на професійну комунікацію, що стала об'єктивною соціальною потребою для мільйонів моряків, інженерів, учених, економістів.

Поліпшенню якості вивчення іноземної мови, формуванню готовності до іншомовного спілкування курсантів вищих морських навчальних закладів сприяє низка факторів:

- підвищення статусу предмета «Іноземна мова», внесення його до державних освітніх стандартів як обов'язкового;
- профілізація української освіти, спрямована на реалізацію державного освітнього стандарту з урахуванням профілю ВНЗ;
- використання в навчальному процесі поряд з обов'язковими програмами, що їх зумовлюють стандарти освіти, факультативних, авторських програм.

Можна з упевненістю сказати, що сьогодні мова зі спеціальності перетворюється на мову для спеціальності. Найкращі результати в процесі формування комунікативних умінь студента дає використання сприятливого психологічного клімату на заняттях, створення позитивної мотивації студентів до вивчення іноземної мови. На заняттях, що проводяться викладачами кафедри іноземних мов, передбачається проведення дискусій, ділових ігор тощо [3, с. 44].

Іншомовна компетентність є комплексним явищем і включає в себе набір компонентів, що відносяться до різних категорій. Можна виділити такі компоненти соціокультурної іншомовної компетентності, розвиток яких засобами вивчення іноземної мови може і повинен бути ефективним:

- лінгвокраїнознавчий компонент (лексичні одиниці з національно-культурної семантикою і вміння їх застосовувати в ситуаціях міжкультурного спілкування);
- соціолінгвістичний компонент (мовні особливості соціальних прошарків, представників різних поколінь, суспільних груп тощо);

– соціально-психологічний компонент (володіння соціо- і культурно обумовленим сценарієм, національно-специфічними моделями поведінки з використанням комунікативної техніки, прийнятої в даній культурі);

– культурологічний компонент (соціокультурний, історико-культурний фон, етнос) [4, с. 52].

На сучасному етапі професійної освіти проблемне навчання формує гармонійно розвинену творчу особистість, здатну логічно мислити, знаходити рішення в різних проблемних ситуаціях, здатну здобувати не тільки нові знання, а й виробляти нові навички.

Сутність проблемно-діяльничого підходу (ПДП) у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням полягає в тому, що в процесі вивчення іноземної мови створюються умови, в яких курсанти, спираючись на набуті знання, самостійно знаходять і осмислюють професійно значущу проблему, подумки і практично діють з метою пошуку й обґрунтування найбільш оптимальних варіантів їх вирішення за допомогою іноземної мови. ПДП реалізує два основні принципи навчання – принцип проблемності і принцип діяльності в навчанні. Іншомовна освіта фахівців на основі ПДП спрямована на те, щоб забезпечити:

- подальший розвиток комунікативної компетентності студентів;
- формування професійно спрямованої компетентності;
- інтеграцію комунікації в процесі творчої самостійної діяльності, виконання якої призводить до формування професійно-комунікативної компетентності;
- розвиток творчого потенціалу курсантів та їх інтелектуальних здібностей;
- розширення їх професійного світогляду на основі вирішення професійно значущих завдань у процесі інтеграції іноземної мови [2, с. 38].

Процес формування компетентності студентів спрямований на:

- забезпечення необхідного рівня іншомовної комунікативної компетентності в основних видах мовленнєвої діяльності;
- формування загальної компетентності фахівців;
- інтеграцію компетентності в процесі самостійної діяльності;
- розвиток творчого потенціалу курсантів, їх інтелектуальних і професійних здібностей у процесі професійної підготовки;
- розширення їх світогляду на основі вирішення професійно значущих завдань;
- збільшення професійної мотивації;
- розвиток особистісних і професійних якостей.

Розвиток комунікативної компетентності буде більш ефективним, якщо:

- застосовуватимуться специфічні особливості інтерактивних методів – дискусії, рольової, ділової гри, що зміцнюють міжособистісні стосунки і сприяють зростанню мотивації до навчання і розвитку знань про сутність спілкування і комунікативних відносин;

- буде реалізована технологія, що забезпечує комфортність спілкування та формування мотивації студентів;

- у процесі вивчення іноземної мови буде використовуватися спеціальне навчально-методичне забезпечення для розвитку комунікативної компетенції, що сприяє отриманню курсантами комунікативних знань і вмінь діяти за зразком, творчо підходити до вирішення комунікативних завдань, виробляючи особистісну орієнтацію щодо суб'єкта спілкування [6, с. 2].

У процесі оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю відбувається не тільки вирішення комунікативно-значущих завдань, а й оволодіння професійно-значущими знаннями, вміннями, навичками, відбувається розвиток професійних здібностей, необхідних для вирішення професійних завдань.

У морських навчальних закладах серед інших інтенсивно впроваджується комунікативний підхід у викладанні іноземної мови.

За Ю. Пассовим, комунікативний підхід реалізується завдяки таким закономірностям мовленнєвого спілкування:

- мовленнєве спілкування має діяльнісний характер;
- процес комунікації має свою предметність, обмежену рамками заняття, теми, події, проблеми тощо;
- ситуація спілкування моделюється згідно з типовими варіантами стосунків у колективі;
- використання мовленнєвих засобів зумовлюється особливостями процесу спілкування в тій чи іншій ситуації.

Відповідно висуваються і принципи комунікативного методу:

- особистісно орієнтований підхід з урахуванням потреб, сфери діяльності та інтересів студентів;
- мовленнєва спрямованість навчання, що реалізується у процесі практичного користування іноземною мовою;
- функціональність, що зумовлює відбір відповідного професійно орієнтованого матеріалу;
- ситуативність, оскільки у процесі навчання моделюється певна система взаємовідносин співрозмовників;
- новизна, що спричинюється постійною зміною теми розмови, обставин, завдань та ін. [7, с. 35].

Сучасний викладач іноземної мови стає не тільки спостерігачем, але й активним учасником змін у концепції викладання іноземної мови професійного спрямування. Минають часи, коли достатнім був лише високий рівень професійного читання іноземною мовою. Сьогодні студент перш за все має володіти усім спілкуванням, хоча всі інші види мовленнєвої діяльності, зокрема навички та вміння слухання та читання, безумовно необхідні грамотному фахівцю.

Комунікативний підхід зумовлює підбір мовного та мовленнєвого матеріалу й особливості навчальних методів, прийомів і вправ. Хоча робота з технічними текстами все ще займає значну частину у процесі опанування іноземної мови професійного спрямування у вищих технічних навчальних закладах, однак опрацювання лексико-граматичного наповнення тексту набуває при комунікативному підході нового змісту через його практичне використання у процесі спілкування. Не обминає увагою викладач іноземної мови і такого потужного навчального методу, як колективні ігрові ситуації. Вони сприяють не тільки вдосконаленню комунікативних навичок, але й розвитку пам'яті, критичного мислення та покращують емоційний клімат у колективі. У ході гри, головним чином ускладненої щодо лексичного наповнення, створюється можливість легкого та комфортного переходу до комунікативної діяльності. Таким чином, потреба в реальному професійному спілкуванні в певному форматі задовольняється на уроках іноземної мови, де викладач моделює та допомагає прожити студентам ситуації, наближені до професійного життя [1, с. 29].

Одним із прикладів упровадження комунікативного підходу у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням у вищому морському навчальному закладі України є Херсонська державна морська академія. У цьому навчальному закладі реалізується проект «Комунікативний підхід до викладання англійської мови за професійним спрямуванням», який рекомендований міжнародною морською організацією в Модельному курсі 3.17. Для реалізації проекту розроблено наскрізні робочі програми, що конкретизують зміст, граматичні і лексичні одиниці та комунікативні вміння курсантів. Ці програми відповідають сучасним вимогам теоретичного і прикладного характеру.

В академії використано такі принципи комунікативного підходу:

- мова – засіб спілкування;
- центральний суб'єкт навчання – курсант;
- мова вивчається засобами мови;

- курсанти вчать ся завдяки активному залученню;
- навчальні завдання повинні відображати спілкування в реальному житті [9].

Таким чином, урахуваючи вищезазначене, можемо дійти висновку, що формування іншомовної професійної компетентності в курсантів вищих морських навчальних закладів відбувається шляхом упровадження проблемно-діяльнісного та комунікативного підходів у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням. Правильна організація навчального процесу, поєднання навчання з життєвими ситуаціями, можливими в професійній діяльності, використання проблемного принципу викладання – все це є беззаперечною запорукою становлення всебічно розвиненого, здатного до високоякісної трудової діяльності та самоорганізації моряка-професіонала.

Порушена у статті проблема багатоаспектна і потребує більш детального дослідження, яке може бути здійснене в подальших наукових розвідках.

Література:

1. Бородіна Г. І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному ВНЗ / Г. І. Бородіна // Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 28-30.
2. Ефимова Ю. А. Педагогические условия реализации проблемно-деятельностного подхода к профессиональному иноязычному образованию (на материале подготовки специалистов по информационным и коммуникационным технологиям в вузе) : автореф. дис... канд. пед. наук. / 13.00.08 «Теория и методика проф. образования» / Ю. А. Ефимова. – Курск, 2007. – 218 с.
3. Зайцева И. В. К вопросу о формировании иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции у студентов неязыковых специальностей [Электронный ресурс] / И. В. Зайцева // Развитие иноязычной компетенции студентов университета неязыковых специальностей. – Оренбург : Оренбургская электронная библиотека, 2007. – Режим доступа : <http://artlib.osu.ru/konf07/30.pdf>.
4. Зарицкая Л.А. Развитие иноязычной компетенции студентов университета [Электронный ресурс] / Л. А. Зарицкая // Развитие иноязычной компетенции студентов университета неязыковых специальностей. – Оренбург : Оренбургская электронная библиотека, 2007. – Режим доступа : <http://artlib.osu.ru/konf07/30.pdf>.
5. Костенко Н. І. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей / Н. І. Костенко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 5. – С. 86-89.
6. Люевич И. Ю. Проблема формирования коммуникативной компетенции у студентов / И. Ю. Люевич // Сборник трудов учёных РГАФК. – М., 2004. – Т. 5. – С. 120-124.
7. Пассов Є. І. Комунікативний метод навчання іншомовному мовленню / Є. І. Пассов. – К., 2001. – 212 с.
8. Солодовникова Ю. Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции как условие профессиональной подготовки специалиста социальной работы / Ю. Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. – 201 с.
9. Впровадження комунікативного підходу в Херсонській державній морській академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kma.ks.ua/ob-akademii/komunikativnij-pidkhd>.

Роменский А.В.

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МОРЯКОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ

В статье рассматриваются вопросы развития профессионально-коммуникативной компетентности у курсантов высших морских учебных заведений посредством изучения английского языка профессионального направления.

Обращается особое внимание на внедрение коммуникативного и проблемного подходов в изучении иностранного языка. Кроме того автор определяет роль иноязычной коммуникативной компетентности в становлении профессионального морского специалиста.

Определяются основные компоненты коммуникативной компетентности и методы обучения, характеризуются факторы готовности курсантов к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: иноязычная коммуникация, коммуникативная компетентность, английский язык по профессиональному направлению, коммуникативный подход, проблемно-деятельностный подход.

Romenskiy A.V.

FORMING THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SEAMEN IN THE PROCESS OF STUDYING PROFESSIONAL ENGLISH

In the article, the author considers issues connected to the development of professional-communicative competence of cadets of higher educational institutions, by means of studying the subject «Professional English».

Special attention is paid to implementing the communicative and problematic approaches to studying foreign languages. In addition to that, the author determines the role of foreign communicative competence in the process of forming a well-qualified seaman.

Key components of communicative competence and training methods are defined, factors of cadets' readiness for future professional activity are characterized.

Also, peculiarities of teaching the subject «Professional English» and organizing the process of training future maritime specialists are being analyzed.

In addition to that, special attention is paid to case-studies method of teaching English in higher maritime educational institutions.

The main idea which the author wanted to cover in the article is the importance of communicative competence and also foreign communicative approach in forming a comprehensively developed seaman, ready to his professional activities and also to act appropriately in all possible extreme situations which may occur.

Key words: foreign communication, communicative competence, Professional English, communicative approach, problem-based approach.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 37.013

Сізов В.В.*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТУДЕНТА
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ МУЗИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ
(ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ)**

У статті розглянуто психолого-педагогічні проблеми і напрямки розвитку особистості студента консерваторії, роль і місце художньо-естетичного фактору в підготовці спеціаліста. Окреслюються три проблеми в підготовці студента консерваторії: проблема художньо-естетичного навчання студента; проблема більш глибокої педагогічної підготовки; проблема психології особистості студента-музиканта. Підкреслюється необхідність більш глибокого вивчення студентами художньо-естетичного блоку дисциплін, що істотно збагатить творчу складову в професійному навчанні та вихованні. Розглядається тема педагогічної освіти майбутніх музикантів, необхідність доповнення навчальних планів з метою більш глибокої педагогічної підготовки студентів. Визначається особистісно-психологічний фактор у навчанні студента-музиканта.

Ключові слова: художньо-естетичне навчання, студент вищого музичного навчального закладу, мистецтво, музична освіта, педагогічна підготовка, творчість, психологія особистості.

* © Сізов В.В.*